

Apsūdzētā tiesības uz aizstāvību

Tēze: Tiesību uz aizstāvību pamatprincipa saturā ietilpst tiesības personai pašai īstenot aizstāvību vai uzaicināt par aizstāvi pēc savas izvēles personu, kura saskaņā ar likumu var būt aizstāvis. Savukārt valsts nodrošina aizstāvību, ja persona sava mantiskā stāvokļa dēļ nevar uzaicināt aizstāvi.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas

Senāta Krimināllietu departamenta

2011. gada 25. janvāra

LĒMUMS

Lietā SKK – 9/2011

(Krimināllieta Nr. 11290082206)

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments šādā sastāvā:

senators referents P.Dzalbe,
senators P.Gruziņš,
senators N.Salienieks

izskatīja lietu rakstveida procesā sakarā ar apsūdzētā O.S. kasācijas sūdzību par Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2010.gada 14.oktobra spriedumu un

k o n s t a t ē j a

ar Ludzas rajona tiesas 2010.gada 14.aprīļa spriedumu

O.S., personas kods [..],

atzīts par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts Krimināllikuma 116.pantā, un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 11 gadiem un policijas kontroli uz 3 gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta piekto daļu galīgais sods pēc noziedzīgo nodarījumu kopības noteikts brīvības atņemšana uz 11 gadiem 1 mēnesi un policijas kontrole uz 3 gadiem, t.i., daļēji pievienojot piespriesto sodu pēc Rēzeknes tiesas 2009. gada 17. jūnija sprieduma.

Ar Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2010.gada 14.oktobra spriedumu Ludzas rajona tiesas 2010.gada 14.aprīļa spriedums atcelts daļā par soda noteikšanu. O.S. pēc Krimināllikuma 116.panta sodīts ar brīvības atņemšanu uz 10 gadiem un policijas

kontroli uz 3 gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta piekto daļu galīgais sods pēc noziedzīgo nodarījumu kopības noteikts brīvības atņemšana uz 10 gadiem 1 mēnesi un policijas kontrole uz 3 gadiem, t.i., daļēji pievienojot piespriesto sodu pēc Rēzeknes tiesas 2009.gada 17. jūnija sprieduma.

Pārējā daļā pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts.

Ar tiesas spriedumiem O.S. atzīts par vainīgu un sodīts par to, ka viņš izdarīja citas personas tīšu prettiesisku nonāvēšanu (slepkavību).

2006.gada 7.decembrī pēc plkst. 18:00 Ludzā, [...] ielā [...], [...] dzīvoklī, O.S. alkohola ietekmē, slepkavības nolūkā ar nazi izdarīja piecus dūrienus M.A.: vienu dūrienu kakla priekšējā virsmā apakšējā trešdaļā kreisajā pusē, vienu dūrienu sejas priekšējā virsmā labā vaiga kaula rajonā, vienu dūrienu deguna rajonā vidējā trešdaļā un deguna galiņa rajonā, vienu dūrienu kakla priekšējā pusē augšējā trešdaļā labajā pusē, vienu dūrienu labās plaukstas proksimālās falangas rajonā priekšējā virsmā. Vardarbības rezultātā O.S. M.A. nodarīja smagus miesas bojājumus, kas ir bīstami dzīvībai: durti grieztu ievainojumu kakla priekšējā virsmā apakšējā trešdaļā kreisajā pusē ar miega artērijas šķērsbojājumu, asiņošanu krūšu kurvja labajā pusē pleirālā dobumā 2100 mililitri, labās plaušas atelektāzi; necaurejošas durti grieztas brūces: vienu necaurejošu durti grieztu brūci sejas priekšējā virsmā labā vaiga kaula rajonā, vienu necaurejošu durti grieztu brūci deguna rajonā vidējā trešdaļā un deguna galiņa rajonā, vienu necaurejošu durti grieztu brūci kakla priekšējā pusē augšējā trešdaļā labajā pusē 3 cm no apakšžokļa horizontālā zara rajona, vienu necaurejošu durti grieztu brūci labās plaukstas proksimālās falangas rajonā priekšējā virsmā.

M.A. nāve iestājās 2006.gada 7.decembrī no akūtas sirds - plaušu mazspējas, kas attīstījās durti griezta ievainojuma kakla priekšējā virsmā apakšējā trešdaļā kreisajā pusē ar miega artērijas šķērsbojājumu, asiņošanas krūšu kurvja labajā pusē pleirālā dobumā 2100 mililitri, labās plaušas atelektāzes rezultātā, neilgā (dažu minūšu) laikā pēc miesas bojājumu nodarīšanas un ir tiešā cēloņsakarībā ar iepriekš minēto miesas bojājumu nodarīšanu.

O.S. noziedzīgais nodarījums kvalificēts pēc Krimināllikuma 116.panta.

Apsūdzētais O.S. iesniedzis kasācijas sūdzību un papildinājumus.

Kasācijas sūdzībā apsūdzētais O.S. lūdz samazināt viņam noteikto sodu, jo tiesa neesot ņēmusi vērā atbildību mīkstinošos apstākļus, viņa uzvedību pēc atbrīvošanas no cietuma, viņa vēlmi rūpēties par vecmāmiņu. Turklāt apsūdzētais O.S. norāda, ka apelācijas instances tiesas sēdes norisi viņš slikti atceroties sava veselības stāvokļa dēļ, bet pirmās instances tiesā viņam nebija dota iespēja izvēlēties aizstāvi. Tiesas nozīmētais aizstāvis neesot ievērojis viņa

intereses un uzturējis apsūdzību pēc Krimināllikuma 121., 123.panta. Apsūdzētais O.S. lūdz lietu izskatīt mutvārdu procesā tiesas sēdē un nodrošināt viņam aizstāvi.

Kasācijas sūdzības papildinājumos apsūdzētais O.S. apstrīd apsūdzību, jo tā balstīta uz netiešiem pierādījumiem. Pirmās instances tiesā viņam neesot bijusi iespēja apstrīdēt apsūdzību, iepazīties ar lietas materiāliem ar viņa izraudzītā aizstāvja piedalīšanos. Apelācijas instances tiesa neesot noteikusi viņam tiesu psihiatrisko ekspertīzi, lai novērstu saprātīgas šaubas par to, ka viņam obligāti bijis nepieciešams advokāts. Atrodoties apcietinājumā, viņš uzzinājis, ka nomirusi vecmāmiņa, kas vēl vairāk pasliktinājis viņa veselības stāvokli.

Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments uzskata, ka atbilstoši Kriminālprocesa likuma 583.panta otrajai daļai lieta izskatāma rakstveida procesā. Lietā esošie materiāli ir pietiekoši lēmuma pieņemšanai un šī lieta nav saistīta ar īpašu nozīmi likuma normu interpretēšanā.

Kasācijas instances tiesa atzīst, ka apelācijas instances tiesas lēmums atstājams negrozīts, bet apsūdzētā O.S. kasācijas sūdzība noraidāma.

No kasācijas sūdzības un tās papildinājumiem satura uzriet, ka apsūdzētais O.S. apstrīd vainīgumu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 116.panta, soda noteikšanas atbilstību Krimināllikuma normām un uzskata, ka viņam ir bijušas ierobežotas tiesības uz aizstāvību pirmās instances tiesā, ko nav ņēmusi vērā apelācijas instances tiesa.

No krimināllietā esošajiem materiāliem redzams, ka kriminālprocesā tiesības uz aizstāvību O.S. radās 2006.gada 21.augustā, krimināllietā tiesu izskatīšanā atrodas no 2007.gada 22.jūnija. Pirmstiesas kriminālprocesā un lietas izskatīšanā tiesā līdz 2010.gada 15.februārim O.S. pēc paša vēlēšanās tiesības uz aizstāvību īstenoja pats bez aizstāvja palīdzības. 2010.gada 15.februārī pirmās instances tiesas sēdē apsūdzētais O.S. paziņoja, ka viņam ir nepieciešams advokāts un advokātu viņš izvēlēšies, griežoties ar iesniegumu Juridiskās palīdzības administrācijā. Ņemot vērā O.S. pieteikto lūgumu, tiesa lietas iztiesāšanu atlika uz 2010.gada 23.martu. Turklāt tiesa par apsūdzētā O.S. lūgumu rakstiski paziņoja Juridiskās palīdzības administrācijai un zvērinātu advokātu vecākajai. 2010.gada 12.martā Juridiskās palīdzības administrācija sniedza atbildi O.S. un paskaidroja, ka informāciju par zvērinātu advokātu sarakstu var iegūt cietuma bibliotēkā. 2010.gada 23.marta tiesas sēdē zvērinātu advokātu vecākā bija nodrošinājusi advokāta V.Petrovska kā apsūdzētā O.S. aizstāvja piedalīšanos kriminālprocesā. Tiesas sēdē O.S. paziņoja, ka viņam nepieciešams cits advokāts, kuru viņš pats izvēlēšies, un izteica noraidījumu advokātam V.Petrovskim. Tiesa nesaskatīja Kriminālprocesa likuma 87.pantā uzskaitītos apstākļus, kas liedz advokātam V.Petrovskim piedalīties kriminālprocesā. No tiesas sēdes protokola redzams, ka advokāts V.Petrovskis

piedalījies lietas iztiesāšanā kā apsūdzētā O.S. aizstāvis. No Latvijas Zvērinātu advokātu padomes 2010.gada 29.marta atbildes uz O.S. iesniegumu redzams, ka apsūdzētajam O.S. nosūtīts praktizējošs advokātu saraksts uz 23 lapām. No 2010.gada 13.aprīļa tiesas sēdes, kad lietas iztiesāšana tika pabeigta, protokola redzams, ka apsūdzētais O.S. nav izteicis iebildumus par advokāta V.Petrovska kā aizstāvja darbību.

Apelācijas sūdzībā apsūdzētais O.S. norādīja, ka līdz apelācijas instances tiesas sēdei un apelācijas instances tiesas sēdē viņam nav nepieciešama advokāta palīdzība. No apelācijas instances tiesas 2010.gada 14.oktobra sēdes protokola redzams, ka apsūdzētais O.S. nepieteica lūgumu nodrošināt aizstāvja piedalīšanos lietas iztiesāšanā.

Apelācijas instances tiesas sēdē apsūdzētais O.S. apelācijas sūdzību uzturēja daļā par viņa aizstāvības tiesību neievērošanu pirmās instances tiesā, atzīstot savu vainīgumu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.

No apelācijas instances tiesas sēdes sprieduma redzams, ka tiesa izanalizējusi lietā esošās ziņas par apsūdzētā O.S. aizstāvības tiesību realizēšanas gaitu un atzinusi, ka no tiesību uz aizstāvību rašanās brīža, t.i., 2006.gada 21.augusta, līdz 2010.gada 13.aprīlim O.S. bijis pietiekošs laiks izvēlēties un noslēgt vienošanos ar savām interesēm atbilstošu Latvijā vai Eiropas Savienības dalībvalstīs praktizējošo advokātu. Turklāt pirmās instances tiesa pareizi nepieņēmusi zvērinātam advokātam V.Petrovskim pieteikto noraidījumu un nav liegusi apsūdzētajam O.S. Kriminālprocesa likumā paredzētās tiesības uz aizstāvību.

Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamentam nav pamata apšaubīt apelācijas instances tiesas atzinumus.

Kriminālprocesa likuma 83.pantā ir uzskaitīti kriminālprocesi, kuros aizstāvja piedalīšanās ir obligāta. Pirmās instances tiesa un apelācijas instances tiesa nav konstatējusi, ka lieta O.S. apsūdzībā atbilstu kādam no uzskaitītajiem kriminālprocešiem.

Kriminālprocesa likuma 87.pantā norādīti apstākļi, kas liedz advokātam piedalīties kriminālprocesā. Abu instanču tiesas nav konstatējušas šos apstākļus.

Kriminālprocesa likuma 71.pantā ir paredzētas apsūdzētā tiesības pirmās instances tiesā, tostarp tiesības uzaicināt aizstāvi vai lūgt nodrošināt aizstāvja piedalīšanos tiesas sēdē.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 80.pantu vienošanos ar advokātu par aizstāvību slēdz pati persona vai tās interesēs cita persona. Procesa virzītājs neslēdz vienošanos par aizstāvību un nevar aicināt konkrētu advokātu par aizstāvi, bet nodrošina ieinteresēto personu ar nepieciešamo informāciju un dod tai iespēju izmantot sakaru līdzekļus aizstāvja uzaicināšanai. Ja persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, nav noslēgusi vienošanos par aizstāvību, bet aizstāvja piedalīšanās ir obligāta vai persona vēlas aizstāvja piedalīšanos,

procesa virzītājs paziņo attiecīgās tiesas darbības teritorijas zvērinātu advokātu vecākajam par nepieciešamību nodrošināt aizstāvja piedalīšanos kriminālprocesā.

Kasācijas instances tiesa konstatē, ka pirmās instances tiesa kā procesa virzītājs ir izpildījusi Kriminālprocesa likuma 80.panta prasības.

Kriminālprocesa likuma 2.nodaļā ir ietverti kriminālprocesa pamatprincipi, tostarp cilvēktiesību garantēšana, tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, tiesības uz lietas izskatīšanu tiesā, tiesības uz aizstāvību.

Tiesību uz aizstāvību pamatprincipa saturā ietilpst tiesības personai pašai īstenot aizstāvību vai uzaicināt par aizstāvi pēc savas izvēles personu, kura saskaņā ar likumu var būt aizstāvis. Savukārt valsts nodrošina aizstāvību, ja persona sava mantiskā stāvokļa dēļ nevar uzaicināt aizstāvi.

Aizstāvja uzaicināšana pēc savas izvēles prezumē vienošanās noslēgšanu ar konkrētu advokātu par aizstāvības realizēšanu. Šādu vienošanos ilgstošā laikā, nepastāvot objektīviem šķēršļiem, O.S. nebija noslēdzis. Viņa paziņojumi par valsts nodrošinātā aizstāvja aizstāšanu ar citu aizstāvi ir bez motivācijas.

Samērojot kriminālprocesa pamatprincipus un apsūdzētā O.S. rīcību, pirmās instances tiesas rīcību, kasācijas instances tiesa atzīst, ka kriminālprocesā nav pārkāptas apsūdzētā O.S. tiesības uz aizstāvību un taisnīgu tiesu.

Kriminālprocesa likuma 195.pantā ir noteikti obligātās ekspertīzes gadījumi, tostarp, lai noteiktu apsūdzētā psihisko stāvokli, ja procesa virzītājam rodas pamatotas šaubas par apsūdzētā pieskaitāmību. Pirmās instances un apelācijas instances tiesai nav radušās šaubas par apsūdzētā O.S. pieskaitāmību. Lietā nav objektīvu ziņu, kas dotu pamatu šaubām par viņa pieskaitāmību.

Apelācijas instances tiesai nav radušās šaubas par apsūdzētā O.S. vainīgumu un viņam inkriminētā noziedzīgā nodarījuma kvalifikāciju pēc Krimināllikuma 116.panta. Tiesa ir izvērtējusi Krimināllikumā paredzētos sodu ietekmējošos apstākļus un samazinājusi apsūdzētajam O.S. noteikto sodu.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 569.panta pirmo un trešo daļu kasācijas instances tiesa lietas faktiskos apstākļus nenoskaidro un pierādījumus lietā, tajā skaitā sodu ietekmējošos apstākļus, no jauna neizvērtē.

Tā kā apelācijas instances tiesa nav pieļāvusi Krimināllikuma pārkāpumu un Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu, tad nav juridiska pamata apelācijas instances tiesas sprieduma grozīšanai vai atcelšanai.

Vadoties pēc Kriminālprocesa likuma 585. un 587.panta, Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments

n o l ē m a

Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2010.gada 14.oktobra spriedumu atstāt negrozītu, bet apsūdzētā O.S. kasācijas sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.